

γενείας και ἂν παράσχη ὁ κομμουνισμὸς διὰ τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων, κατ' οὐδένα τρόπον ἢ μέρος αὐτὴ δύναται νὰ συγκριθῆι πρὸς τὴν ἀγάπην τῆς μητρὸς. Οὐδαμῶς δ' ἢ τοιαύτη κοινωνία δύναται νὰ εἶναι εὐτυχέστερα, ὡς ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς Πολιτικοῖς αὐτοῦ Βιβλ. Β κεφ. Α', ἐλέγχων τὰς πλατωνικὰς θεωρίας περὶ κοινότητος τῶν γυναικῶν και παίδων, κατέδειξεν.

12) Τέλος θὰ ἠδύνατό τις νὰ παρατηρήσῃ, ὅτι ἂν ὁ κομμουνισμὸς διὰ τὴν διαφορὰν μεταξὺ τῶν κοινωνικῶν τάξεων ἐν Ρωσσίᾳ ἐπὶ τοῦ Τσαρικοῦ καθεστῶτος εὗρεν ἕδαφος νὰ ἀναπτυχθῆι και ἐπιβληθῆι, δὲν ἔπεται ὅτι και εἰς πᾶσαν χώραν θὰ εἶναι τὸ ἰδεώδες κοινωνικὸν σύστημα, τὸ ὁποῖον, ὡς οἱ ὀπαδοὶ του κηρύττουσι, πρέπει και δὴ διὰ τῆς βίας νὰ ἐπικρατήσῃ. Διότι και ἂν ὑποτεθῆι δυνατὴ και πρακτικῶς ἐφαρμόσιμος ἢ κοινοκτημοσύνη, εἶναι ἄραγε εἰς πάντα τὰ ἔθνη ἐπαρκὴς δι' ὅλους ὁ κοινὸς πλοῦτος πρὸς ἴσην κατανομήν τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν;

Εἰς τὴν Ἑλλάδα τοῦλάχιστον, μὴ ὑστεροῦσαν εἰς σοσιαλιστικὴν κίνησιν και διαμόρφωσιν, δὲν νομίζομεν ὅτι ἔχομεν ἀνάγκην νὰ καταφύγωμεν εἰς τὴν τοιαύτην ἀνατροπὴν, ἐφ' ὅσον ἢ ἀτομικὴ ἰδιοκτησία εἶναι προνόμιον παντός, οἱ ἐν ταῖς βιομηχανικαῖς δὲ πόλεσιν ἐργάται, ἔσον και ἂν δι' ἐξαιρετικὸς λόγους δυσκολεύονται σήμερον εἰς ἐξεύρεσιν ἐργασίας, εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ἢ δύνανται, διὰ τῶν προσπαθειῶν τοῦ Κράτους, και εἰς τὰς σημερινὰς ἀκόμη περιστάσεις, ν' ἀποβαίνωσιν ὁσημέραι μικροὶ κεφαλαιοῦχοι.

Τελικῶς ἄς μὴ λησμονῆι τις τὸ ἱστορικὸν και ἀδιάψευστον δίδαγμα ὅτι οὐδέποτε λαὸς ἀπαρνηθεὶς τὴν πατρίδα αὐτοῦ και περιφρονήσας τὰ ἱερὰ και τὰς παραδόσεις αὐτοῦ κατώρθωσε νὰ δημιουργήσῃ ἢ συμβάλῃ εἰς δημιουργίαν νέου πολιτισμοῦ και νὰ μεγαλοουργήσῃ.

Και ταῦτα μὲν εἶναι τὰ κοινωνιοκρατικὰ συστήματα και τὰ κηρύγματα αὐτῶν, αἱ δλέψεις και αἱ ἀπαιτήσεις και αἱ κατ' αὐτῶν προβαλλόμεναι ἀντιρροήσεις.

9. Ἀναρχία.

Ἄκρως ἀντίθετος τοῦ κυβερνητικοῦ «παρεμβατισμοῦ» τοῦ τε κομμουνισμοῦ και τῶν σοσιαλιστικῶν συστημάτων εἶναι ἴδιον κοινωνικὸν σύστημα, ὅπερ φέρει τὸ ὄνομα ἀναρχία.

Οἱ ἀναρχικοί, ὡς τὸ ὄνομα δηλοῖ, ἀτομικιστὰι ὄντες, πιστεύουσιν ὅτι αἱ σημεριναὶ κυβερνήσεις και ὑποκυβερνήσεις εἶναι βάρος και οὐχὶ ὠφέλεια τῆς κοινωνίας, ὡς τοιαῦται δὲ πρέπει νὰ ἀφανισθῶσι και ἀντ' αὐτῶν νὰ ὀργανωθῶσιν ὁμάδες ἀνδρῶν και γυναικῶν, αἵτινες αὐτοδιοικούμενοι πλήρως θὰ διετήρουν τὰ συμφέροντά των δι' ἀμοιβαίας και ἀυθόρμητου κοινωνικῆς διακυβερνήσεως.

Κατὰ ταῦτα οἱ ἀναρχικοὶ συμφωνοῦντες ὡς πρὸς τὴν ἀνάγκην τῆς ἀνατροπῆς τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ καθεστῶτος μὲ τοὺς σοσιαλιστάς, διαφέρουσιν αὐτῶν τὰ μέγιστα, διότι οἱ μὲν πιστεύουσιν ὅτι δι' ἀπολύτου αὐτοδιοικήσεως και αὐτοκυβερνήσεως πρέπει νὰ κυβερνηθῆι ἢ κοινωνία, οἱ δὲ σοσιαλιστὰι ἐπιμένουσιν ὅτι ἢ κυβέρνησις πρέπει νὰ ἐπεκταθῆι τόσον, ὥστε νὰ περιλάβῃ ἅπασαν τὴν βιομηχανίαν και τὴν παραγωγὴν.

Τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς ἀναρχίας εἶναι μία ἰδεώδης αὐτοδιοικουμένη ἐν γενικωτάτῃ ἐννοίᾳ πολιτεία, ἐνῶ τοῦ σοσιαλισμοῦ εἶναι ἐν τεχνικὸν κατασκευάσμα οἰκονομικῆς κατανομῆς, καθ' ὃ ἕκαστον ἄτομον λαμβάνει και ἀπολαύει ἀναλόγως τῆς ἰκανότητός του ἢ ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν του.

10. Φασισμὸς.

Ἴδιον ὅλως τέλος πολίτευμα και κοινωνικὸν σύστημα διακυβερνήσεως

ἀποτελεῖ ὁ φασισμός (1).

Ὁ Φασισμός δὲν ὑπῆρξεν ἰδία οἰκονομικὴ ὀργάνωσις ἀντικαταστήσασα τὴν ἀτομικιστικὴν οὐδὲ νέον κοινωνικὸν σύστημα, διότι οὔτε ἡ ἀτομικὴ πρωτοβουλία κατηργήθη, ἀλλὰ τοῦναντίον τὸ ποσοστὸν τῆς παραγωγῆς ἀνεκηρύχθη ὡς τὸ πολυτιμότερον καὶ σπουδαιότερον μέσον πρὸς περιφρούρησιν τῶν συμφερόντων τοῦ ἔθνους, οὔτε ἡ διάκρισις τῶν τάξεων ἐξηλείφθη, διότι οἱ ἐργάται καὶ οἱ ἐργοδότες ἐκλήθησαν νὰ σχηματίσουν «συνδικάτα ἐργοδοτῶν καὶ ἐργατῶν». Ἡ τοιαύτη δὲ πρόσκλησις κατ' οὐσίαν ἦτο ὑποχρεωτικὴ. Τὸ ὅλον καθεστὼς ἐστηρίχθη εἰς τὴν λειτουργίαν τῶν σωματείων, χρησιμευόντων ὡς συνδετικῶν ὀργάνων τῶν διαφόρων συνδικάτων.

Τὰ σωματεῖα ὁμῶς ταῦτα ὑπήγοντο εἰς κεντρικὴν κρατικὴν διεύθυνσιν, τὸν ὑπουργὸν τῶν σωματείων, ἔχοντα τὸ δικαίωμα νὰ ἰδρῆ καὶ καταργῆ ταῦτα ἢσαν δὲ κατ' ἑαυτὰ τὰ κύρια κρατικὰ διοικητικὰ ὄργανα. Ἡ ὀργάνωσις δηλ. αὕτη ἦτο μᾶλλον πολιτικοῦ χαρακτήρος, διέπυσα καὶ ἐνοῦσα τὸ κεφάλαιον καὶ τὴν ἐργασίαν, συμβιβάζουσα δὲ ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸ κρατικὸν καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸ ἐπαγγελματικὸν στοιχείον. Οὕτω τὸ κράτος ὡς ἐγκέφαλος εἰς τὸ σύστημα τοῦτο ἐπεχειρεῖ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς κυριαρχίας του μέχρι τῶν ἀπωτάτων διακλαδώσεων τῶν νεύρων τοῦ οἰκονομικοῦ καὶ κοινωνικοῦ σώματος, πλὴν πρὸς ἐπιδίωξιν πολιτικῶν σκοπῶν, οὐχὶ δὲ πρὸς δημιουργίαν ἰδίας οἰκονομικῆς ὀργανώσεως πρὸς λύσιν τῶν οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν προβλημάτων.

Τὸ σύστημα τοῦτο ἀνεπτύχθη ἐν Ἰταλίᾳ τὸ 1922 ὡς ἀντίδρασις κατὰ τοῦ κομμουνισμοῦ, ὅστις ἀπὸ τοῦ 1919 ἠπεῖλει νὰ ἀνατρέψῃ τὸ τότε κοινωνικὸν σύστημα τῆς Ἰταλίας.

Ἀρχηγὸς αὐτοῦ ἦτο ὁ Benito Mussolini, πρόην δημοδιδάσκαλος ἐν Ἑλβετίᾳ καὶ δημοσιογράφος. Οὗτος ἐκεῖ εὐρισκόμενος ἐσπούδασε τὸν σοσιαλισμὸν καὶ ἀσπασθεὶς τὰς ἀρχὰς τοῦ μαρξισμοῦ ἐγένετο ἀκολούθως ἐνεργὸν μέλος κομμουνιστικῆς ὀργανώσεως ἐν Ἑλβετίᾳ, δι' ἧς καὶ ἐξεδιώχθη ἐκεῖθεν. Ἐπανελθὼν εἰς Ἰταλίαν ἀπεκήρυξε τὸν σοσιαλισμὸν καὶ μετὰ τὸν μέγαν πόλεμον, εἰς ὃν μετέσχε καὶ ἐτραυματίσθη, βλέπων τοὺς κομμουνιστὰς θριαμβεύοντας καὶ ἀπειλοῦντας νὰ καθυποτάξωσι τὴν Ἰταλίαν ὅλην, ἐσχημάτισεν ἀντίρροπον κίνημα ἐκ σώματος μελανοχιτώνων, ἐχόντων ὡς ἔμβλημα τὰς Fasces, τὸ ἔμβλημα τῆς ἐνώσεως καὶ τῆς πειθαρχίας ἐν τῇ Ἀρχαίᾳ Ρώμῃ. Τὸ σῶμα τοῦτο ἐπεκταθὲν εἰς πάσας τὰς ἰταλικὰς πόλεις ἐπεχείρησε τὴν ἔξωσιν τῶν κομμουνιστικῶν ἀρχῶν, αἵτινες εἶχον ἐγκατασταθῆ ἐν Ἰταλίᾳ, ἐπιβαλὼν σιωπὴν εἰς τὰ παντὸς εἶδους κομμουνιστικά, σοσιαλιστικά καὶ πολιτικὰ δημοκρατικὰ κόμματα.

Κατόπιν τούτου ὁ Μουσσολίνι καλέσας εἰς συνέδριον ἐν Νεαπόλει 40.000 Fascisti ἐβάδισε κατὰ τῆς Ρώμης, ἐξαναγκάσας εἰς παραίτησιν τὴν τότε ἀσταθῆ κυβέρνησιν τῆς Ἰταλίας. Ἀκολούθως καλέσας τὴν Βουλὴν ἔλαβε βίᾳ παρ' αὐτῆς δικτατωρικὴν δύναμιν, καὶ διώκησεν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐξῆς ἀρχῶν :

α') Καταργήσεως τῶν δημοκρατικῶν δογμάτων (λαϊκῶν ἐκλογῶν, τῆς κυβερνήσεως τῆς πλειονοψηφίας, τῆς ἐλευθεροτυπίας καὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ λόγου).

β') Ὁργανώσεως τῶν ἐργατῶν εἰς ἐνώσεις ὑπὸ τὴν κυβερνητικὴν ἐποπτεῖαν, ἀπαγορεύσεως ἀπεργιῶν καὶ λύσεως διὰ δικαστηρίου τῶν διαφορῶν κεφαλαίου καὶ ἐργασίας.

Τοιοῦτοτρόπως οἱ φασισταὶ ἐζήτουν συνεργασίαν τῶν τάξεων ὑπὸ

1. Πρὸς καὶ Μ. Βολονάκη, Ἀγωγή τοῦ πολίτου σελ. 120.

πὴν ὁδηγίαν τῶν μεσαίων τάξεων, ὡς ἀνωτέρων κατὰ τὴν εὐφυΐαν, τὴν πεῖραν καὶ τὴν ἱκανότητα.

Εἰσήγαγε δὲ τὴν πανιταλικὴν ἰδέαν κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ παγγερμανισμοῦ. Κατὰ τὴν ἀρχὴν δηλαδή ταύτην ὁ φασισμὸς ἀπετέλει ἄρνησιν παντὸς μὴ ἰταλικοῦ καὶ ἐξήτει ἰμπεριαλιστικῶς τὴν ἐπιβολὴν τοῦ ἀληθοῦς κατ' αὐτὸν κράτους, τοῦ ἰταλικοῦ φασιστικοῦ κράτους, καὶ ἐπὶ ἄλλων χωρῶν, ἐφ' ὅσον τοῦτο ἦτο δυνατόν.

Τοιαῦτα ἐν ὀλίγοις ὑπῆρξαν τὰ βραχύβια συστήματα τοῦ γερμανικοῦ ἐθνικοσοσιαλισμοῦ καὶ τοῦ ἰταλικοῦ φασισμοῦ, ἡ ἱστορία των καὶ οἱ σκοποὶ των ἐναντίον τῆς ἀνατροπικῆς κινήσεως τοῦ κομμουνισμοῦ. Παρὰ ταῦτα ἴσταται ἡ Δημοκρατία, τὸ πολίτευμα τ. ἔ. τοῦ ρυθμοῦ, τῆς ἀρμονίας καὶ τοῦ μέτρου, οὐχὶ τῆς βίας, ἀλλὰ τοῦ διαφωτισμοῦ, τῆς πειθοῦς καὶ τῆς ἐξελικτικῆς καὶ βαθμιαίας μεταρρυθμίσεως πρὸς ἀνύψωσιν ἀτόμων καὶ κοινωνικοῦ συνόλου.

Ἄλλ' ἴσως τις ἐρωτήσῃ, ποῖον τὸ τέρας, ποία ἡ ἔκβασις τοῦ τοιούτου ἀκηρύκτου εἰς πᾶσαν σχεδὸν ἐλευθέρως διοικουμένην χώραν ἐσωτερικοῦ ἀγῶνος;

Θὰ ἀνασταλῇ ἡ ἀύξανομένη πρόοδος τῶν νέων τούτων ἰδεῶν;

Θὰ ὑπερισχύσῃ ὁ ἐξελικτικὸς σοσιαλισμὸς, καὶ ποῖον εἶδος αὐτοῦ;

Θὰ ἐπικρατήσῃ ὁ κομμουνισμὸς;

Δύσκολος, δυσκολωτάτη βεβαίως εἶναι ἡ ἀπάντησις καὶ οὐδεὶς δύναται προκειμένου περὶ τῆς μελλοντικῆς κοινωνικῆς διαμορφώσεως σήμερον προφητικῶς νὰ ἐκφράζεται. Πίστεις ὅμως καὶ γνώμας καὶ δύναται καὶ πρέπει νὰ ἔχῃ ὁ μελετητὴς τῆς κοινωνίας στηρίζων αὐτὰς εἰς ὠρισμένας ἐνδείξεις καὶ ἐνεργούσας δυνάμεις, διότι ἡ κοινωνικὴ διαμόρφωσις εἰς ἕκαστον κράτος θὰ ἐξαρτηθῇ ἐκ τῶν τοιούτων δυνάμεων καὶ ὄρων, ἐξωτερικῶν καὶ ἐσωτερικῶν.

Ἀνεξαρτήτως τῆς ἐπεκτάσεως τοῦ μπολσεβικισμοῦ σήμερον, φαίνεται βέβαιον ὅτι ὁ σοσιαλισμὸς, εἴτε ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ χριστιανικοῦ σοσιαλισμοῦ, εἴτε τοῦ κοινοβουλευτικοῦ σοσιαλισμοῦ, μετὰ τὴν πάροδον τῶν ἐκ τοῦ πολέμου ἐπιβληθεισῶν προσκαίρων δικτατωριῶν εἰς τινὰ κράτη, θὰ ἐπικρατήσῃ καὶ θὰ συμβάλῃ εἰς τὴν κατὰ τὴν διεύθυνσιν ταύτην διαμόρφωσιν εἰς ἑκάστην χώραν τοῦ πολιτεύματος, ἀναλόγως τῶν ἰδιαιτέρων ἐσωτερικῶν συνθηκῶν αὐτῆς, οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν, καὶ τοῦ διανοητικοῦ αὐτῆς ἐπιπέδου.

Καὶ τοῦτο :

Διότι εἰς μίαν τοιαύτην πίστιν ἄγουσι πᾶσαι αἱ σημεριναὶ ὁμαδικαὶ ἐνέργειαι εἰς πᾶσαν πεπολιτισμένην κοινωνίαν καὶ πρὸς τὰς ἐνεργείας αὐτὰς συμμορφοῦνται καὶ ρυθμίζονται εἰς πάντα τὰ συνδεόμενα τοσοῦτον στενῶς σήμερον ἐλεύθερα κράτη, τὰ μὴ διατελοῦντα ὑπὸ δικτατωρίαν, αἱ πράξεις τῶν ἑκάστοτε κυβερνήσεων. Αἱ ὑπὲρ τοῦ σοσιαλισμοῦ ἐνέργειαι αὗται προέρχονται ἐκ τῶν διαφόρων ὀργανώσεων καὶ ἰδρυμάτων, τὰ ὁποῖα συνειδητῶς ἢ ἀσυνειδητῶς εἰς πᾶσαν χώραν προπαρασκευάζουσι τὸ ἔδαφος πρὸς τὸν σοσιαλισμόν.

Ποῖαι αἱ ἐνέργειαι καὶ δυνάμεις αὗται;

1) Ὁ συνεταιρισμὸς. Ἐφ' ὅσον δι' αὐτοῦ ὁμάδες ἐργαζομένων ἀτόμων συνεργάζονται ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην, ἀφίνουσαι τὴν διοίκησιν τῆς ἐπιχειρήσεως εἰς ὀλίγας χεῖρας, καὶ ἐφ' ὅσον οὗτος συνδέει παραγωγούς καὶ καταναλωτὰς καὶ συνηθίζει αὐτοὺς εἰς τὴν αὔξησιν τῶν ὁμαδικῶν ἀγαθῶν καὶ οὐχὶ τῶν ἀτομικῶν, ἐνέχει ἐν σπέρματι τὴν σοσιαλιστικὴν ζωὴν καὶ εἰς ταύτην προπαιδεύει.

2) Αί κοινωνικαί μεταρρυθμίσεις. Ἡ προστασία τῶν ἀνηλίκων, ἡ ἀσφάλεια ἀπὸ δυστυχημάτων, ἀνεργίας ἢ γήρατος, ἡ φρονολογία τῶν κληρονομιῶν, τῶν προσόδων καὶ γενικῶς τοῦ κεφαλαίου, οἱ νόμοι καὶ αἱ διατάξεις περὶ αἰσχροκερδείας, περὶ λαϊκῶν ἀγορῶν, περὶ θεμιτοῦ κέρδους, περὶ ἀπαλλοτριώσεως, τὸ δικαίωμα τῆς ἀπεργίας κλπ., ταῦτα πάντα εἶναι ἄλλατα πρὸς τὸ σοσιαλιστικὸν καθεστῶς. Διότι περιορίζουσι τὸν ἰδιώτην κεφαλαιούχον εἰς τὴν διοίκησιν τῆς ἐπιχειρήσεώς του, ἐπιτρέπουσιν εἰς τὸ κράτος βαθμιαίως ἀύξανουσαν διακυβέρνησιν τῆς ἰδιωτικῆς περιουσίας καὶ παρέχουσιν εἰς τὸν ἐργάτην μεγαλυτέραν φυσικὴν καὶ πνευματικὴν δύναμιν καὶ ἐπομένως καὶ εὐκαιρίας πρὸς ἐξασκολούθησιν τῆς χειραφετήσεώς του.

3) Αἱ ἐκούσαι τῶν ἐργατῶν καὶ ὑπαλλήλων ἐνώσεις καὶ συνεταιρισμοί, οἱ διευκολύνοντες τὸν οἰκονομικὸν βίον αὐτῶν, εἶναι ἐπιχειρήσεις τελούμεναι πρὸς γενικὸν ὄφελος, ἀποδεικνύουσαι τὴν οἰκονομικὴν ὑπεροχὴν τῆς συνεργασίας ἀπέναντι τοῦ ἀνταγωνισμοῦ, καὶ παρέχουσιν ἐφόδια πρὸς βελτίωσιν τῆς οἰκονομικῆς θέσεως τῶν χειροβίων καὶ τῶν πνευματικῶν ἐργατῶν.

4) Ἡ ἀνάληψις ὑπὸ τοῦ κράτους βαθμηδὸν μεγάλων ἐπιχειρήσεων, ὡς οἱ σιδηρόδρομοι, αἱ συγκοινωνίαι, τὰ μεταλλουργεῖα, τὰ ταχυδρομεῖα, καὶ ἡ δι' αὐτῶν αὕξησις τοῦ δημοσίου πλούτου, προπαιδεύουσιν ἐπίσης εἰς μίαν κοινὴν σοσιαλιστικὴν ζωὴν ὑπὸ ἓνα ἐργοδότην, τὸ κράτος.

5) Ἡ ἐπέκτασις τῆς ἀγωγῆς καὶ ἡ ἴδρυσις ἐκπαιδευτικῶν κέντρων καὶ ἡ ἐγκατάστασις ἀκτιμώνων προσφύγων ἢ ἐντολίων ἐργατῶν εἶναι τάσις καὶ προπαιδεύσις ἐπίσης πρὸς σοσιαλιστικὴν ζωὴν.

6) Ἡ ὀργάνωσις τῶν ἐργατῶν εἰς σωματεῖα προπαιδεύοντα καὶ ἀσκοῦντα αὐτοὺς εἰς τὴν χρῆσιν τῶν δικαιωμάτων καὶ καθηκόντων αὐτῶν, εἰς τὴν ἐπίλυσιν τῶν προβλημάτων αὐτῶν καὶ τὴν ἔνωσιν ταῦ ἐργαζομένου κόσμου εἶναι στοιχεῖον καὶ θεμέλιον πρὸς σοσιαλιστικὴν ζωὴν.

7) Ἡ μονιμότης τῶν ὑπαλλήλων εἰς πάντα τὰ φιλελεύθερα κράτη καὶ ἡ ἰσοβιότης τινῶν ἐξ αὐτῶν εἶναι ἀπόδειξις ἐπικρατήσεως σοσιαλιστικῆς ζωῆς τοῦ ὑπαλληλικοῦ κόσμου καὶ ἐπομένως τοῦ ἐκπροσωπομένου δι' αὐτῶν τμήματος τοῦ κράτους.

8) Ἡ ὀργάνωσις καὶ ἐνίσχυσις σοσιαλιστικῶν ἐνώσεων καὶ κομμάτων εἰς πᾶσαν πεπολιτισμένην γῶραν, ὠθοῦντων εἰς ἐξίσωσιν τῶν εὐκαιριῶν διὰ πᾶν μέλος τῆς κοινωνίας ὡς πρὸς τὰς φυσικὰς καὶ κοινωνικὰς αὐτοῦ ἀνάγκας, εἶναι ἄλλη δύναμις μεγάλη συνειδητῆς κατευθύνσεως πρὸς τὴν κοινωνικοκρατικὴν ζωὴν.

9) Ἡ πρόοδος τέλος τῆς τεχνικῆς παραγωγῆς καὶ καταναλώσεως αὐτῆς (μέσα συγκοινωνίας καὶ ἐπεκτάσεως τῆς ἀκτίνος καταναλώσεως ἐκτὸς τῶν ὁρίων τοῦ κράτους) εἶναι σπουδαιότατη δύναμις καὶ μέσον ἐξελίξεως τῆς κοινωνίας πρὸς τὴν κοινωνιοκρατικὴν αὐτῆς μορφήν.

Οἱ ἀνωτέρω λόγοι συνειδητῶς ἢ ἀσυνειδήτως παρεσκεύασαν καὶ παρασκευάζουσι τὴν κοινὴν γνώμην καὶ ὠθοῦσιν εἰς ἰσονομίαν ἐργατῶν καὶ κεφαλαιούχων, βαθμιαίαν ἐξίσωσιν τῶν εὐκαιριῶν εἰς πάντας πρὸς ἐπιτέλειαν ἐν τῇ κοινωνίᾳ τοῦ δι' ὃ ἕκαστος φύσει ἰκανὸς ἐπλάσθη, καὶ προσαρμογὴν τῆς κοινωνίας ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ ἠθικοῦ ἢ ἰδεολογικοῦ σοσιαλισμοῦ.

Ἡ κοινωνικὴ διαμόρφωσις καὶ ὁ διδάσκαλος. Τὰ ἀνωτέρω πάντα καταδηλοῦσιν ὅτι ἡ σημερινὴ κοινωνία, ἕνεκα τῆς ἐπικρατοῦσας κοινωνίας τῶν λαῶν, τῶν κατὰ γεωμετρικὸν λόγον πολλαπλασιαζομένων ἐφευ-

ρέσεων, τῆς ἐπαυξήσεως τῶν μέσων συγκοινωνίας ἢ ἐπικοινωνίας, τῆς ταχυτέρας συνεννοήσεως τῶν ἐργαζομένων ομάδων, τῆς ὑποστηρίξεως καὶ καθοδηγήσεως αὐτῶν ἐκ Ρωσίας, τοῦ ὅλον ἐν κατακτωμένου ἐδάφους καὶ τῆς ὑποχωρήσεως τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ καθεστώτος, τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ πολέμου, τῶν θυσιῶν εἰς αἷμα, χρῆμα καὶ γενικώτερον ὕλικῶν καὶ ἠθικῶν, τῆς ἀνεργίας, τῆς νομισματικῆς κρίσεως καὶ τῆς πολυκομματικῆς ἀντιπροσωπείας εἰς τὰ διάφορα ἔθνη, ἡ σημερινὴ κοινωνία εὐρίσκειται εἰς διαρκῆ ζύμωσιν, τείνουσαν εἰς τελικὴν θεβαίως διαμόρφωσιν, ἐξελικτικῶς καὶ οὐχὶ διὰ βιαίων ἀνατροπῶν καὶ ἐξοντωτικῶν ἀγῶνων, ὑπὸ μίαν σοσιαλιστικὴν πάντως μορφήν.

Εἰς τὴν δίληπν ταύτην, ἐρωτᾶται : Ποῖον τὸ καθῆκον τοῦ διδασκάλου ; Θὰ μετάσχη τῶν ἐργατικῶν ὀργανώσεων ; Θὰ συνεργασθῆ μετ' ἄλλων ὑπαλληλικῶν ὀργανώσεων πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν σκοπῶν του ;

Ὁ διδάσκαλος, ὅπως καὶ ὁ στρατιώτης καὶ ὁ ἀστυνομικὸς καὶ πᾶς ὑπάλληλος τοῦ κράτους, ὡς ἀντιπροσωπεύων διὰ τοῦ ἀξιώματος αὐτοῦ κρατικὴν τινὰ λειτουργίαν ἢ αὐτὸ τοῦτο τὸ κράτος, δὲν δύναται οὔτε εἰς ὀργανώσεις ἐργατικὰς νὰ μετέχη, οὔτε εἰς ἀπεργίας καὶ μαχητικὰς διαδηλώσεις νὰ ἐκτρέπεται, οὔτε μὲ ἀντιτιθεμένας πρὸς τοὺς σκοποὺς τῆς πολιτείας ἐνώσεις νὰ συμμεχῆ, οὔτε ἀφ' ἑτέρου συμφέρον οὐδὲ δικαίωμα καὶ ὑποχρέωσιν ἔχει νὰ συνεργασθῆ μετὰ τῶν ἄλλων ἰδιωτικῶν ὑπαλληλικῶν ὀργανώσεων πρὸς διεκδικήσιν τῶν δικαιωμάτων ἢ ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ του.

Καὶ τοῦτο, διότι ἡ θέσις αὐτοῦ ὡς ἐκπροσώπου τοῦ κράτους ἀπαγορεύει αὐτό, ὁ σκοπὸς δὲ καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐν τῇ κοινωνίᾳ εἶναι πνευματικόν, μορφωτικόν, διάφορον καὶ ἀνώτερον τῶν ἄλλων, τὸ σῶμα δὲ εἰς ὃ ἀνήκει εἶναι ταξικῶς καὶ ἀριθμητικῶς ἀνώτερον, δύναται δέ, ἀδικούμενος, νὰ ἐξασφαλίσῃ ἐν ἀνάγκῃ τὰ δικαιώματά του ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ δὴ διὰ τοῦ λαοῦ, οὔτινος ἐτάχθη καὶ δέον νὰ εἶναι ὁδηγὸς καὶ ἀντιλήπτωρ. Ὡς ἐπιστήμων λοιπὸν πεφωτισμένος πρέπει, εἴτε εἰς χωρία εἴτε εἰς πόλεις ὑπηρετεῖ, νὰ ὁδηγῆ τὴν ὄριμον κοινωνίαν, διαφωτίζων αὐτὴν περὶ τῶν ἐκάστοτε προβλημάτων, χωρὶς αὐτὸς νὰ γίνετα ὄργανον καὶ μέτοχος τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης ομάδος, τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ κόμματος. Ὡς ἐκπρόσωπος δὲ τοῦ κράτους ὀφείλει ἐν τῷ περιορισμένῳ πεδίῳ τῆς δράσεως αὐτοῦ, τῆς ἐκ τῶν νόμων ὀριζομένης, καλούμενος νὰ χρησιμεύῃ μᾶλλον ὡς διαιτητῆς μεταξὺ κεφαλαίου καὶ ἐργασίας, ὡς προσαρμοστῆς εἰς τὴν ἐξέλιξιν καὶ μεταβολὴν τῆς κοινωνίας, μὴ λησμονῶν ὅτι εἶναι ἐν τῶν ἀπειραρίθμων νεύρων καὶ δὴ τὸ σπουδαιότερον, διὰ τῶν ὁποίων κινεῖται ἡ κρατικὴ μηχανή, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐξεπαιδεύθη ὑπὸ τοῦ κράτους καὶ τὴν ἀποστολὴν ταύτην ἐνόρκως ἀνέλαβε νὰ ἐπιτελέσῃ.

Πᾶσα ἐναντία στάσις τοῦ Ἑλληνος διδασκάλου, ὡς καὶ γενικώτερον παντὸς ὑπαλλήλου, ἐφ' ὅσον οὔτος φέρει τὴν ἰδιότητα ταύτην, εἶναι, ἂν μὴ τι ἄλλο, ἀνάρμοστος.

Ὁ διδάσκαλος ἐν ὀλίγοις, ὡς καὶ τὸ Σύνταγμα ἄλλως ὀρίζει, δὲν δύναται νὰ πολιτευεταί. Ἄν δὲ τὸ τοιοῦτο ἐπιζητῆ καὶ ποθῆ, δὲν ἔχει ἢ νὰ παραιτηθῆ πρῶτον τῆς ἰδιότητός του καὶ εἶτα ν' ἀναλάβῃ οἴασδήποτε μορφῆς ἀγῶνα κρίνη σκόπιμον καὶ ἐξυπηρετικὸν τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου.

Τὸ αὐτὸ ρητέον περὶ τῶν φοιτητῶν τοῦ πανεπιστημίου κατὰ μείζονα λόγον. Διὸ οὔτε σύστασις ὀρισμένων πολιτικῶν κομμάτων εἶναι ἐπιτετραμμένον καὶ ἐπωφελὲς ὑπ' αὐτῶν νὰ γίνετα, μεταβαλλομένης, ὡς συνηθίζεται, τῆς ἑδρας εἰς πολιτικὸν θῆμα, οὔτε καὶ συμμετοχὴ αὐτῶν, ἐν τῇ παρασκευῇ τῶν ἀκόμη εὐρισκομένων διὰ τὸ ἐπάγγελμά των, ἐπιτρέπεται εἰς οἰονδήποτε πολιτικὸν σύλλογον ἢ κόμμα. Δι' αὐτοὺς ἐν μόνον κόμμα ἢ ἐνώσις ἐπιβάλλεται, ἢ φοιτητικὴ ἐνώσις ἐκάστου ἔθνους πρῶτον,

πρὸς λύσιν τῶν ἀπειραρίθμων ἀκαδημαϊκῶν προβλημάτων αὐτῶν, καὶ περαιτέρω ἢ συνεργασία των μετὰ τῆς μιᾶς ἠνωμένης φοιτητικῆς ἐνώσεως εἰς πάντα τὰ ἔθνη, πρὸς ἐξυπηρέτησιν γενικωτέρων ἀνθρωπιστικῶν ἰδανικῶν.

Ἄλλ' ἵνα ἡ ἔνωσις αὕτη ἐπιτευχθῆ, παρὰ τὸν διαφωτισμὸν τῆς φοιτητικῆς νεολαίας ἐπὶ πασῶν τῶν φιλοσοφικῶν ἰδεῶν καὶ πάντων τῶν σημερινῶν ρευμάτων τῆς πολιτικῆς, πνευματικῆς καὶ κοινωνικῆς ἰδεολογίας, ἐπιβάλλεται ὀργάνωσις καὶ διαβίωσις τῶν φοιτητῶν εἰς ὑπὸ ὠρισιμένους νόμους καὶ ἐκλεκτοὺς ἄρχοντας λειτουργοῦσαν φοιτητικὴν κοινωνίαν, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῶν δυναμένων νὰ ὀδηγήσωσιν αὐτοὺς καθηγητῶν των (1).

Ταῦτα ἐν ὀλίγοις τὰ καθήκοντα τῶν φοιτητῶν, τῶν διδασκάλων καὶ τῶν ἄλλων τῆς πολιτείας ἐκπροσώπων. Ἄφ' ἑτέρου ὅμως καὶ αἱ κυβερνήσεις ἀρεῖλουσι νὰ ἀναθεωρήσωσι τὰ χρησιμοποιούμενα ὑπ' αὐτῶν μέτρα πρὸς ἐπιβολὴν των, κατανοῦσαι ὅτι ἡ θέσις αὐτῶν εἶναι τὸ μὲν μεγάλων δικαστῶν καὶ ρυθμιστῶν τῶν συγκρουομένων συμφερόντων, τὸ δὲ ἰθύντορον τοῦ λαοῦ εἰς ἀνωτέραν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν ζωὴν καὶ «ἐπὶ δικαιοσύνη διαγωγὴν τοῦ θίου». Αἱ πράξεις αὐτῶν ἐπομένως δὲν πρέπει νὰ διαπνέωνται ὑπὸ πνεύματος προσωρινῶν ἀτομικῶν συμφερόντων ἢ μικροκομματικῶν ὑπολογισμῶν, ἀλλ' ἐξυπηρετικῶς τῆς ἐξελίξεως τῆς κοινωνίας, οὕτως ὥστε νὰ βοηθῶσιν εἰς τὴν ὁμαλὴν καὶ βαθμιαίαν ἐξέλιξιν τῆς σημερινῆς κοινωνίας, ἥτις διὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους θαίνει οὕτως ἢ ἄλλως πρὸς σοσιαλιστικὴν διαμόρφωσιν.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Συγκεφαλαιώσατε τὰ ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ εἰρημένα.
2. Μετεβλήθησαν αἱ περὶ τοῦ πολιτεύματος ἰδέαι ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεώς της ; Πῶς ; Διατί ;
3. Ποία ἡ ἱστορία τοῦ ἐργατικοῦ ζητήματος ἐν Ἑλλάδι ;
4. Πρὸς ποίαν μορφήν διακυβερνήσεως θαίνει σήμερον ὁ κόσμος ;
5. Τίς ἡ διαφορὰ μετὰξυ φασισμού, κομμουνισμού, ἀναρχίας, χριστιανικοῦ σοσιαλισμοῦ, κοινοβουλευτικοῦ σοσιαλισμοῦ ;
6. Εἰσθε ὑπὲρ τοῦ σοσιαλισμοῦ ; Τίνος εἶδους ; Ἐξηγήσατε.
7. Εἰσθε ὑπὲρ τοῦ κομμουνισμού ; Ἐξηγήσατε.
8. Ποία ἡ γνώμη τοῦ Ἀριστοτέλους περὶ κομμουνισμού ; Συμφωνεῖτε πρὸς αὐτόν ;
9. Τί εἶναι συνδικαλισμός ; Ποία τὰ ἐλαττώματά του ;
10. Ἄν πρόκειται νὰ ὀμιλήσητε πρὸς χωρικοὺς περὶ τῶν ἰδανικῶν πολιτειῶν τί θὰ ἐλέγετε ; Διατί ;

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ἀριστοτέλους — Πολιτικά, Ἀθηναίων Πολιτεία.
2. Ζολῶτα Ξεν. — Θεωρητικὴ Οἰκονομική. 1942.
3. Encyclopedia of the Social Sciences 1935.
4. Στεφ. Στεφανοπούλου — Κοινωνικὰ συστήματα καὶ φιλοσοφία 1940.
5. Lass well Har.—Politics:Who gets, what, when, How. New York Mc. Graw
6. Lowic, R.H. The Origin of the State New York. Harcourt Brace and Co. 1927
7. Maxwell B. The Soviet State. Steves and Wayburn, Topeka 1934
Wilson, W. The State Heath and Co. Boston, 1911.
8. Mc. Iver, R. — The Modern State Oxford: Clarendon Press 1926.
9. Πλάτωνος Πολιτεία, Πολιτικός, Νόμοι.
10. Π. Κανελλοπούλου. Ἡ κοινωνία τῆς ἐποχῆς μας.

1. Βλ. καὶ Γ. Σακελλαρίου. Πανεπιστημιακὰ — Φῶς εἰς τὸ σκότος 1944.